

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента

БЛИЗНЮКА Миколи Миколайовича,

професора кафедри дизайну Косівського інституту прикладного та декоративного мистецтва Львівської національної академії мистецтв на дисертацію та автореферат СЛІПЧИШИН Лідії Василівни на тему

«Методична система художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників», представлену на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю

13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни)

у спеціалізовану вчену раду Д.26.053.19 Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Актуальність дисертаційної роботи та її зв'язок із планами відповідних галузей науки

Дисертаційна робота Сліпчишин Лідії Василівни присвячена розв'язанню актуальної проблеми сучасної професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О) – удосконалення фахової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій у закладах П(ПТ)О компонентом художньо-технічного проектування. Зазначимо, що для розгляду окресленої проблеми на рівні дисертаційної роботи були відповідні підстави психолого-педагогічного характеру, що знайшли своє відображення у виділених суперечностях. Необхідність розв'язання виявлених суперечностей та переосмислення концептуальних підходів до розвитку художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій дозволили авторці різnobічно підійти до організації та проведення науково-педагогічного пошуку.

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану НДР Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова з теми «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (РК № 0117U004904), а також дослідних робіт Львівського науково-практичного центру Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України за темами: «Науково-методичне забезпечення якісної підготовки кваліфікованих робітників в умовах регіоналізації професійно-технічної освіти» (РК № 0107U000136), «Теоретичні та методичні засади професійно-технічної підготовки кваліфікованих робітників за професіями, що користуються сталим попитом

на ринку праці» (РК № 010U000017), «Модернізація науково-методичного забезпечення професійної підготовки фахівців народних художніх промислів» (РК № 0113U001272). Тема дисертаційної роботи затверджена вченою радою Львівського науково-практичного центру ПТО НАПН України (протокол №1, 23 січня 2013 року) та узгоджена у Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол №3, 26 березня 2013 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дослідно-експериментальна робота Л.В.Сліпчишин виконана на достатньому фактичному матеріалі, про що свідчить експериментальна база і кількість учасників дослідження: 450 учнів, 116 викладачів, 154 майстра виробничого навчання, 14 працівників навчально-методичних центрів П(ПТ)О, 10 методичних працівників ЗПО, а також педагоги ЗП(ПТ)О, працівники ЗВО, представники виробничників, обласних об'єднань роботодавців, раціоналізаторів і винахідників.

Достовірність результатів і висновків забезпечується комплексним використанням теоретичних, емпіричних і статистичних методів, за допомогою яких зіставлялися теоретичні та практичні підходи до розуміння і розв'язку проблеми, проводилась перевірка ефективності методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій у закладах П(ПТ)О в умовах гуртка. Висновки дисертації відповідають окресленим завданням.

Зазначимо методологічну повноту і достатність організації та проведення дослідження, про що свідчить використання на різних рівнях сучасних наукових підходів. Вибір наукових підходів теоретично чітко обумовлений і показано їх практичне використання.

Значення одержаних автором результатів для науки і практики.

Наукова новизна полягає в: *розробленні моделі методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників, яка забезпечує інтеграцію технічного і художнього проектування; показує можливості поетапного навчання художньо-технічного проектування; передбачає цілеспрямований розвиток проектно-творчої компетентності як складової професійної компетентності; розробленні Концепції художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх робітників технічних професій, в основу якої покладено ідею взаємного доповнення уроків з технічних дисциплін і виробничого навчання гуртковою*

художньо-технічною творчістю; *визначенням і реалізацією* основних об'єктивних і суб'єктивних педагогічних умов розвитку художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників (мотиваційно-цільові, процесуально-змістові, організаційно-технологічні та суб'єктивно-орієнтовані); *уточненням змісту базових понять* дослідження «художньо-технічне проектування», «художньо-технічна творчість», «індустріальний дизайн» як суміжних і різновідніх у системі професійної (професійно-технічної) дизайн-освіти, а також поняття «проектно-творча компетентність»; *удосконаленням складових методичної системи художньо-технічного проектування* у фаховій підготовці кваліфікованих робітників, зокрема, організаційних форм урочно-позаурочної роботи з технічних дисциплін і виробничого навчання, методів навчання художньо-технічного проектування; технологій розвитку природних здібностей майбутніх кваліфікованих робітників на уроках і гурткових заняттях, змістового компоненту.

Теоретичне значення одержаних результатів підтверджується *обґрунтуванням розвитку* теоретичних і методичних засад і змісту художньо-технічного проектування в системі П(ПТ)О на засадах полінаукового підходу; *аргументованим вибором* критеріїв, показників і рівнів сформованості проектно-творчої компетентності учнів; *визначенням* ефективних шляхів впровадження художньо-технічного проектування у фахову підготовку кваліфікованих робітників технічної галузі (перший етап – художньо-технічного проектування в умовах гурткових занять; другий етап – професійна дизайн-освіта з різними видами дизайну у відповідних професійних середовищах; третій етап – професійна STEAM-освіти).

Практичне значення результатів дослідження Л.В. Сліпчишин полягає в тому, що вони можуть бути використані не лише в освітньому процесі закладів П(ПТ)О, і не лише у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій. Дисертанткою розроблено і апробовано авторську наукову продукцію, що розкриває теоретичні та методичні основи підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до застосування художньо-технічного проектування у професійній діяльності (монографії, посібники, навчальні програми, методики навчання і формування проектно-творчої компетентності). У роботі наведено методики навчання художньо-технічного проектування у фаховій підготовці та формування проектно-творчої компетентності.

Дослідження містить нові наукові положення щодо художньо-технічного проектування в системі П(ПТ)О, що сприяють підвищенню якості фахової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників технічних професій.

Перевірка ефективності методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці здійснювалась через впровадження методики і навчально-методичного забезпечення за результатами сформованості проектно-творчої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників.

Вірогідність отриманих результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Комплексний підхід до вирішення завдань дослідження, методологічна обґрунтованість його вихідних положень і результати практичної перевірки обумовили вірогідність наведених у дисертаційному дослідженні наукових положень. Не викликають сумнівів практична спрямованість дослідження і педагогічна інтерпретація одержаних результатів. Робота достатньою мірою проілюстрована, у ній наведено 30 таблиць і 21 рисунок, які забезпечують узагальнення і висновки по роботі.

Дослідження проводилось у чотири взаємопов'язані етапи впродовж 2008-2019 років. Його результати оприлюднено та обговорено на 56 міжнародних і всеукраїнських наукових, науково-методичних і науково-практичних конференціях, конгресах, форумах і семінарах. Основні результати дослідження з необхідною повнотою висвітлено у 65 публікаціях авторки, зокрема: 2 одноосібні монографії (43,4 др. арк.), 4 колективні монографії (з них 1 – міжнародна), 27 статей у наукових педагогічних фахових виданнях, 10 статей в іноземних наукових виданнях (з них 4 в періодичних), 5 статей наукометричних, 11 статей і тез, 3 посібники, 2 програми, 1 концепція.

Ознайомлення зі змістом публікацій Л.В. Сліпчишин свідчить про повноту викладу основних результатів дисертаційної роботи у фахових, іноземних і наукометричних виданнях, працях апробаційного характеру.

Структура і обсяг дисертації

Дисертаційна робота складається зі вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку літератури (630 найменувань, з них 48 – іноземною мовою), та 14 додатків на 105 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 627 сторінок. Основний текст дисертації викладено на 476 сторінках, з них на 50 сторінках розміщено ілюстративний матеріал - 30 таблиць і 21 рисунок.

Аналіз змісту дисертаційної роботи

У вступі обґрунтовано актуальність проблеми дослідження та доцільність її вивчення, визначено його мету, завдання, об'єкт і предмет, сформульовано концепцію і гіпотезу наукового пошуку, викладено теоретико-методологічні основи, охарактеризовано методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про особистий внесок автора, апробацію та впровадження основних положень дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі здійснено аналіз теоретичних джерел із проблеми підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до творчої діяльності, уточнено сутність базових понять дослідження, проаналізовано історичний досвід розвитку художньо-технічної творчості у закладах професійної освіти, узагальнено емпіричний досвід художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників. Доведено, що професійно орієнтована проектна художньо-технічна творчість стимулює розвиток творчих здібностей та заохочує до вдосконалення, дозволяє сформувати компетентності, які підвищують адаптаційний потенціал випускників.

У другому розділі проаналізовано сучасні концепції й теорії розвитку проектно-творчих здібностей учнівської молоді, з'ясовано вплив естетичного змісту праці на розвиток проектної творчості майбутніх кваліфікованих робітників, обґрунтовано необхідність упровадження проектної творчості у сучасну фахову підготовку кваліфікованих робітників. Дисертантою доведено, що опанування професійно орієнтованої проектної художньо-технічної творчості майбутніх кваліфікованих робітників забезпечується естетичною свідомістю та художньо-естетичною культурою, які формуються відповідною освітою.

Третій розділ спрямований на розробку концептуальних зasad художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників». Обґрунтовано необхідність збереження принципу наступності технологічної освіти у підготовці майбутніх робітників технічних професій, який забезпечує цілісність і неперервність дизайн-освіти. Розроблена авторкою концепція художньо-технічного проектування є теоретичною основою формування проектно-творчої компетентності майбутніх кваліфікованих робітників з урахуванням професійного середовища. Змістово-смислове наповнення комплексу моделей дозволило розкрити зв'язки професійно орієнтованої проектної художньо-технічної творчості з функціями, які виконують її складові, визначити напрям характеру

змін та їх тенденцій, виокремити компоненти проектно-творчої компетентності та педагогічні умови.

У четвертому розділі обґрунтовано й розроблено модель методичної системи художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників, з'ясовано особливості змісту, вибору форм, методів і технологій; наведено методики навчання художньо-технічного проектування у фаховій підготовці кваліфікованих робітників і формування проектно-творчої компетентності. Ми підтримуємо позицію авторки, яка пропонує впроваджувати художньо-технічне проектування (індустріальний дизайн) у систему професійної (професійно-технічної) освіти поетапно: теоретичні і методичні основи гурткової художньо-технічної творчості (перший етап); теоретичні і методичні основи професійної дизайн-освіти з різними видами дизайну у відповідних професійних середовищах (другий етап); теоретичні і методичні основи професійної STEAM-освіти (третій етап). Хочеться відмітити повноцінне і доцільне використання поняттєвої системи «техніко-технологічна культура» у змісті дослідження, як аналітичного інструменту доведення позиції авторки.

У п'ятому розділі висвітлено зміст, програму і методику проведення дослідно-експериментальної роботи. За результатами констатувального експерименту схарактеризовано стан художньо-технічного проектування майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної (професійно-технічної) освіти, описано формувальний етап експерименту та узагальнено його результати. Для отримання об'єктивних і достовірних даних використано адекватні до складових проектно-творчої компетентності критерії, показники, методики і способи. Зазначимо грунтовне дослідження мотиваційно-ціннісної складової проектно-творчої компетентності, яка пов'язана з мотивами, особистісним смыслом, спрямованістю на художньо-технічне проектування, на культурно-естетичні потреби і аспекти обраної діяльності.

Висновки до розділів відповідають їх змісту, а загальні висновки поставленим завданням. Грунтовність і достовірність висновків забезпечується статистичним опрацюванням та аналізом отриманих результатів.

Позитивно оцінюємо ґрунтовну джерельну базу, на якій побудоване дослідження (630 найменувань, з них з них 48 – іноземною мовою). У ній достатньою мірою представлені основні фундаментальні філософські, психолого-педагогічні та культурологічні праці за темою дисертаций, нормативна-законодавча база освіти.

У 14 додатках подано відомості довідкового, методичного, ілюстративного та експериментального характеру, які увиразнюють науковий пошук дисертантки.

Аналіз тексту дисертації, автореферату і наукових публікацій переконує, що вони повністю відображають основний зміст дисертації.

Досліджувана проблема є перспективною, оскільки її вирішення передбачає можливість застосування результатів і для інших напрямів, що в сукупності розв'язує проблему підготовки конкурентоспроможних, компетентних, соціально активних і професійно мобільних кваліфікованих робітників.

Зауваження до змісту дисертації

Незважаючи на загальну позитивну оцінку виконаного дисертаційного дослідження, висловимо деякі побажання і зауваження, які мають дискусійний характер:

1. Вважаємо, що рецензована робота значно виграла б, якби більше уваги було приділено розгляду застосування ІКТ у навченні майбутніх кваліфікованих робітників художньо-технічного проектування.
2. На нашу думку, деякі з представлених у роботі таблиць можна було б розмістити у додатках, що розвантажило б основний текст.
3. Зважаючи на досить велику кількість експериментальних закладів, варто було чіткіше визначити, на якій базі проводились констатувальний і формувальний етапи дослідження.
4. На нашу думку, доцільно було б більш чітко показати, що варто запозичити у зарубіжному досвіді для фахової підготовки майбутніх кваліфікованих робітників технічного профілю та загалом системи професійної (професійно-технічної) освіти.
5. Аналізуючи стан підготовки майбутніх кваліфікованих робітників до художньо-технічного проектування у п. 5.2, та навчально-методичну документацію у п. 4.2, на нашу думку, доцільно було у додатках представити навчальні плани підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з професій, аналіз яких здійснено здобувачем.

Висловлені зауваження та побажання не є принциповими для загальної позитивної оцінки дисертаційного дослідження. Вони спрямовані на її вдосконалення і суттєво не впливають на рівень виконання дослідження.

Висновки по роботі

Аналіз дисертаційної роботи, автореферату та опублікованих праць Сліпчишин Лідії Василівни дозволили дійти такого висновку.

З огляду на актуальність дослідження, цінність напрацьованих результатів, новизну та важливість теоретичних і практичних висновків можна вважати, що дисертаційна робота на тему «Методична система художньо-технічного проектування у фаховій підготовці майбутніх кваліфікованих робітників», є завершеним самостійним науковим дослідженням і повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24.07.2013 р. (з урахуванням змін від 19.08.2015 р.), а його авторка заслуговує присудження наукового ступеня доктора педагогічних наук зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни).

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, доцент,
професор кафедри дизайну Косівського
інституту прикладного та декоративного
мистецтва Львівської національної
академії мистецтв

Близнюк М.М.

Офіційне Близнюк М.М. завірено:
Старший науковий співробітник Загоровське З.О.

